

Maja Botolin Vaupotič*

ORMOŠKI PARK – NEZNANI ZNANEC

Prispevek opisuje le del zanimivosti, te navdušijo vsakogar, ki se odpravi na krajši (ali daljši) sprehod po ormoškem grajskem parku. Nekoč 140 različnih drevesnih vrst, danes nekoliko manj, si zasluži posebno pozornost. Pot, po kateri se bomo sprehodili skozi prispevek, je lahko podlaga za izdelano učno pot, za katero si marsikdo želi, da bi bila nekoč tudi označena.

Zgodovina

»Ormoški park sodi med najlepše v Sloveniji. Arhitektonska ureditev, razgibanost površine, redke in zanimive drevnine ter razgledi na Hrvaško in Hum, to so dejavniki, ki so ustvarili kvaliteto in slavo tega parka«¹. Tako je v zborniku Ormož skozi stoletja I zapisal Mirko Šoštarč.

Pa vendar je o njem zapisanega tako malo. Pisanih ali tiskanih virov skorajda ni.

Na Vischerjevi upodobitvi Ormoža iz leta 1681 okrog gradu ne vidimo zasnov parka, medtem ko posamezna drevesa v okolici graščine zasledimo na Jožefinskem vojaškem zemljevidu iz obdobja 1763-1787.

V prispevku Podoba krajine in narava v ormoški občini je opisana 2 metra dolga in 44 cm široka ledinska karta² ormoške gosposčine iz leta 1801, ki zraven glavne ceste Hajndl–Središče prikazuje tudi bližnje površine in grajski park. Iz načrta je razvidno, da je že takrat bil na obeh straneh Ljutomerske ceste med grajsko vrtnarijo in marofom kostanjev drevored, za drevoredom na severni strani ceste manjši ribnik, na južni strani pa njive in grajska vrtnarija. Veliki grajski sadovnjak severovzhodno od današnje Petrolove bencinske črpalke je bil obdan z zidano ograjo. Notranje grajsko in Ogradovo dvorišče sta bila povezana še z dvema dvoriščema, obdanima z gospodarskimi poslopji.³

Na osnovi opisa lahko sklepamo, da je park nastajal na prehodu iz 18. v 19. stoletje.

Zgoraj omenjena vrtnarija, ki je dobro vidna na zemljevidu mesta Ormož iz leta 1875, stoji še danes.

Slika 1: Ormoški park na zemljevidu iz leta 1875. Original hrani Območna geodetska uprava Ptuj, izpostava Ormož.

Od pričetka druge svetovne vojne do danes je zgradba menjala več lastnikov, današnja podoba sta ji dala Anton in Elica Prapotnik, ko sta leta 1972 hišo renovirala. Rastlinjak, ki je stal ob vrtnariji, je bil že pred tem porušen, še vedno pa si na hiši lahko ogledamo sončno uro, ki ostaja na pročelju, ne glede na spremembe okrog nje. Ob hiši, kjer domuje Ljudska univerza, pa lahko še vedno opazujemo ostanke grajskega obzidja.

Po pripovedovanju ustnih virov je bilo na prostoru današnjega letnega kopaljšča teniško igrišče, kamor so seveda imeli dostop samo povabljeni. Park je bil lep in negovan, veliko več kot danes je bilo grmovnic in drevja. Vsi pa se spominjajo narcis, ki so park krasile še dolgo po tem, ko je bilo obzidje porušeno.

Predvidevamo lahko, da je bilo na prehodu iz 19. v 20. stoletje v parku zasajenih veliko različnih vrst dreves, predvsem iglavcev. To razberemo iz pisma grofice Irme Georgevits, ki je bilo naslovljeno Odseku za gozdarstvo Okrajnega ljudskega odbora, v katerem

* Maja Botolin Vaupotič, prof. biologije, Velika Nedelja 40A, 2274 Velika Nedelja.

¹ Šoštarč, M., Podoba krajine in narava v ormoški občini, Maribor, 1973.

² Ledinska karta v ormoškem gradu iz leta 1801, Last Občine Ormož.

³ Šoštarč, M., Podoba krajine in narava v ormoški občini, Maribor, 1973.

protestira proti nenadzorovani sečnji, ko v pismu⁴ med drugim piše, da »se nasadi v parku grajščine, pred vsem konifere, ki so bile 40 let strokovnjaško gojene in katere konifere so dragocene in redke prav na barbaričen način opustošijo in uničujejo.«

Da so omenjeni nasadi bili nekaj izjemnega, sklepamo iz nadaljevanja: »...če se to brezmiselno opustošenje še nadaljuje, bo grajski vrt kmalo popolnoma uničen in vsi ti krasni nasadi konifer – ki so menda edini v celi Sloveniji in bili nekaka posebnost v naši vrtni kulturi – bodo zginili.«

O pušpanu piše: »Drevje »*buxus sempervirens*« se je skoro popolnoma izkrčalo in vendar je grajščina imela skozi dolga desetletja veliki donos o tega, ko je razpečevala vejice od te rastline za vence, šopke in različna slavnostna okrašenja.«

Redki vedo, da je bil nekoč v parku ribnik, ki bi ga veljalo obnoviti. O tem je pisal že Tednik, davnega 1963. leta: »... obnovitvena dela v ribniku in sam dovod vode v ribniku bodo oživel in olepšali park. Vodni režim bi morali dobro proučiti, da ne bi prišlo do podmakanja grajske stavbe, do erozije, kakor tudi glede stroškov, ki bi naj bili čim nižji ...«.⁵

Zraven gojenja divjačine, okrog 140 različnih vrst dreves, med katerimi so, kot smo razbrali iz pisma, posvečali posebno pozornost iglavcem, pa je graščina, po pripovedovanju sogovornikov, znana še po eni posebnosti. Ustni viri navajajo, da je bila grofica Irma Georgevits velika ljubiteljica kač. Ti plazilci naj bi se plazili vsepovsod, največ pa jih je menda imela grofica kar v svoji sobi. Če so prišli v grad obiskovalci, ki so tam tudi prenočevali, je grajsko osebje ostalo v službi tudi čez noč, da je preverjalo, ali morda ni katera od kač skrita v postelji katerega izmed gostov. Za katero vrsto kač naj bi šlo, si niso povsem enotni - navajajo modrase, gade in gože. Dejstvo je, da so kače še danes prebivalke ormoškega grajskega parka, saj se s temi plazilci, ki v marsikom vzbudijo strah in odpor, srečamo predvsem v toplih poletnih mesecih.

Od gradu do vinske kleti

Park si je vredno ogledati kadar koli in pravzaprav sploh ni pomembno, kje se podamo na svojo pot. V prispevku jo bomo pričeli ob portretnih kipih pomembnih ormoških kulturnih mož in Spomenika sprave, kiparja Mirsada Begovića, iz leta 1997, ki je

posvečen žrtvam druge svetovne vojne.⁶ Senco jim dela velik navadni oreh (*Juglans regia* L.). Iz domovine v daljni Perziji so ga v naše kraje prinesli Rimljani. V primernem podnebjju se je povsem udomačil, zlasti v bližini človekovih naselij, kjer posamezna drevesa dosežejo visoko starost.⁷

Ob cesti h gradu se dviga mogočen veliki jêsen (*Fraxinus excelsior* L.). Orjaških velikih jêsenov je v parku še več, tudi debelejših od tega, ki ga srečamo prvega. Večina se ob tako mogočnem drevesu vpraša: »Le koliko je staro?« Svetovno znani strokovnjak Alan Mitchell je ugotovil, da drevesa različnih vrst rastejo bolj ali manj enako hitro. Večina dreves poveča obseg debla vsako leto za 2,5 cm. Torej je drevo z deblom, ki ima obseg 2,5 metra, staro približno 100 let, če je raslo na samem. V gozdu, kjer mora rasti z drugimi drevesi, pa je tako debelo drevo lahko staro tudi 200 let. Seveda tak način določanja ni primeren prav za vsa drevesa (npr. za zelo mlada drevesa; pri vrstah, za katere je znano, da rastejo mnogo hitreje kot druge (topoli), ali za vrste, za katere je znano, da rastejo mnogo počasneje kot druge (rdeči bor, divji kostanj).⁸ Če uporabimo metodo po Mitchellu, lahko ocenimo, da je ta orjak star okrog 188 let.

Ko prečkamo parkirišče in se podamo proti nekdanjemu Ogradu, nas ob vhodu pričaka t.i. živi fosil – dvokrpi ginko (*Ginkgo biloba* L.). Okamnine tega drevesa so na Kitajskem našli iz obdobja mezozoika. Iz Kitajske so ga že v davnini prenesli na Japonsko in v Korejo, kjer so ga častili kot sveto tempeljsko drevo. V Evropo so ga prinesli okrog leta 1730, kjer še danes krasi številne parke. Na Kitajskem so odkrili zdravilne učinkovine tega drevesa že pred 5000 leti in izvlečki listov se še danes uporabljajo pri začetnih motnjah prekrvavljenosti.⁹ Ob ograji rastejo še divji kostanj (*Aesculus hippocastanum* L.), maklen (*Acer campestre* L.) in gledičevka (*Gleditsia triacanthos* L.) – priseljenka iz Severne Amerike, katere veje so prekrte s številnimi rdečerjavimi enojnimi ali večdelnimi, bleščočimi trni; v jesenskem času pa izstopajo do 40 cm dolgi, često nekoliko zaviti stroki. Desno od gledičevke se, ob portretnih kipih častnih občanov dr. Antona Trstenjaka in Dušana Moškana, dviga krilati oreškar (*Pterocarya fraxinifolia* L.), omembe vredna pa je prav gotovo še jelka (*Abies* sp. L.) ob parkirnem prostoru.

Če nadaljujemo za Petrolovo bencinsko črpalko, nas na levi strani pozdravijo češmini (*Berberis vulgaris*

⁴ ZAP, OLO Ptuj 1947, škatla št. 55.

⁵ Rizman, D., Zapuščen lep in znamenit ormoški grajski park bodo uredili, Časopis Tednik, št. 23, 1963.

⁶ Curk, J. et al., Vodnik po kulturni in naravni dediščini občine Ormož, Ormož, 1998.

⁷ Toplak-Galle, K., Zdravilne rastline na Slovenskem, Ljubljana, 2000.

⁸ Chinery, M., 1000 idej za naravoslovce, Ljubljana, 1989.

⁹ Erker, R., Opis gozdnega drevja in grmovja, Ljubljana, 1957.

L.) in brinje (*Juniperus sp. L.*), na desni pa nam korak zastane ob drevesu, ki ga pri nas lahko srečamo samo sajenega v parkih. Oranževac (*Maclura aurantiaca Nutt.*) spada, skupaj z nam poznanima figovcem in murvo, v družino murvovk. Maklura je doma v Severni Ameriki ter raste kot grm ali nizko drevo. Lubje je rjavkasto in pri starejših rastlinah mrežasto razpokano.¹⁰ Cvetovi so enospolni, iz ženskih se razvijejo soplodja, sestavljena iz številnih drobnih koščičastih sadežev, združenih v okroglo tvorbo, veliko kot pomaranča; ta je prekrita z bradavičastimi izrastki in, ko dozori, je oranžna. Plodovi niso užitni.¹¹ Ob makluri občudujemo Lawsonove paciprese (*Chamaecyparis lawsoniana Parl.*), za njimi pa divji kostanj in lipovec (*Tilia cordata Mill.*).

Nekoliko korakov naprej nas na levi strani z belim peskom posipane poti pozdravi rdeča bukev (*Fagus sylvatica f. purpurea Ait.*), ki jo prepoznamo po škrlatno rdečih listih in jo često sadijo po vrtovih in parkih. Bukev (*F. sylvatica L.*) je sicer naš najpomembnejši listavec. Njeno ime je staro in zasledimo njegov besedni koren v različnih jezikih. Bukev raste v zmerno vlažnem podnebju, ne uspeva pa na severu Skandinavije. Zaradi gostega listja je v bukovih gozdovih vedno hladno in senčno. Znani so 300 let stari primerki, sicer pa dočaka bukev 150 let. Bukov les je uporaben kot gradbeni les, kurivo ter za izdelavo pohištva, sodov, parketnih plošč in podobno. Bukov žir je krmilo za prašiče in perutnino.¹²

Pot nadaljujemo ob kamniti ograji, kjer na desni strani zasledimo navadno lesko (*Corylus avellana L.*). Ime izvira iz grške besede »koris« - čelada, zaradi podobnosti listnega ovoja, ki pokriva plod s čelado. Uspeva v Evropi, Mali Aziji in Alžiriji, do višine 1200 metrov, skupaj z drugimi listavci. Navadna leska je majhno drevo, ki zraste največ 7 m visoko in doseže visoke starosti. Običajno je razvejana že pri tleh, sivorjava skorja se zelo hitro lušči. Les se uporablja za intarzije, plodovi – oreški – pa so užitni in iz njih pridobivajo olja, ki jih uporabljajo v živilski industriji.¹³

Naša pot se nato spušča, na obeh straneh pa vidimo velike jêsene. Obseg ostanka orjaka, ki so ga posekali spomladi 2005, znaša 664 cm. Ob poti in mostičku za jeseni so zasajene kriptomerije (*Cryptomeria japonica D. Don*), na vrhu pobočja pred prvo hišo so v skupini trije priseljenci iz Severne Amerike: kanadska čuga (*Tsuga canadensis Carr.*), duglazija (*Pseudotsuga taxifolia [Poir.] Britt.*) in ameriški klek (*Thuja occidentalis L.*).

Če pot nadaljujemo mimo pisanih listov belolistnega dreva (*Cornus alba spaethii*), ob potočku v kotanji opazimo dve močvirski cipresi (*Taxodium distichum Rich.*). Taksodij je samorasel na jugu Združenih držav Amerike, kjer raste v močvirnih območjih in na obalah rek od Missisipija do Floride. To iglasto drevo zraste do 40 m visoko. V močvirnem svetu se deblo pri tleh razširi, v razširjenem delu so okrog in okrog žlebaste ugreznitve. Tako nastanejo nenavadno oblikovane močne izbokline, ki segajo nad blato ali nad vodno gladino; skozi se korenine oskrbujejo z zrakom. Svetlozelene iglice so ravne, zašiljene, dolge približno 1 cm in nasprotno nameščene. Preden jeseni odpadejo, se njihova barva spreminja od zelene, rdečkasto rumene do rjave barve.

V skupini iglavcev, ki sledijo, je obseg debela najdebelejše smreke 305 cm. Smreka (*Picea abies Karsten*) je zelo razširjena – uspeva od Skandinavije do Balkanskega polotoka in Alp. Ime izvira iz latinskega »pix« - smola, zaradi izredno velikih količin smole, ki jo izločajo nekatere vrste. Rod *Picea* pogosto zamenjujejo z jelkami. Od rodu *Abies* se loči po iglicah, ki so na prečnem preseku rombaste namesto sploščene oblike in imajo zašiljene konice, po visečih storžih, ki so pri jelki pokončni, in po tem, da nato, ko semena izpadejo, odpadejo tudi storži, ki pa ostanejo celi. Smreke so lahko zelo velike in imajo pravilno oblikovano, temnozeleno krošnjo, z enakomerno, kot v »balkonih« razporejenimi vejami, ki imajo obliko trikotnika, če jih pogledamo od strani. Skorja je rdečkasta, zaradi česar smreko včasih napačno imenujejo tudi rdeča jelka, in luskasto razpokana.

Ko pridemo mimo otroškega igrišča, nas v nadaljevanju, na levi strani naše poti, pozdravi posebna zanimivost: katalpa, ki je polegla in raste vodoravno; na delu, kjer je »spodnji del« debela, pa raste hrast. Katalpa (*Catalpa bignonioides Wall.*) je tako v grajskem parku kot v mestu Ormož pogosto sajeno okrasno drevo. Njeno naravno rastišče je v južnih območjih Združenih držav Amerike (Florida, Georgia, Mississippi). Cigarar, kot ga tudi imenujemo, spada med okrasna drevesa zaradi lepih cvetov in zraste do 20 m visoko. Značilno za to drevo je, da imajo zmečkani listi zelo neprijeten vonj. Iz cvetov, ki so bele barve z rumenimi progami in s škrlatnimi lisami znotraj cvetnega venca, se razvijejo dolgi, tanki in valjasti stroki, ki so lahko dolgi tudi pol metra in vsebujejo številna semena.¹⁴

Posebno znamenitost predstavlja orjaški hrast dob, ki ga srečamo nekoliko naprej, na desni strani poti. Obseg njegovega debela je 435 cm in je po Mitchelljevi metodi star okrog 174 let. Listi tega opevanega drevesa,

¹⁰ Erker, R., Opis gozdnega drevja in grmovja, Ljubljana, 1957.

¹¹ Lanzara, P., Drevesa, Ljubljana, 1984.

¹² Zauner, G., Listavci, Ljubljana, 1991.

¹³ Lanzara, P., Drevesa, Ljubljana, 1984.

¹⁴ Lanzara, P., Drevesa, Ljubljana, 1984.

zanega iz mitologije, so nekdam krasili glave junakov. Mitologija govori o »tisočletnih hrastih« in v resnici lahko dob dočaka takšno starost. Doma je v Evropi, razen v Španiji in severni Skandinaviji, in v Mali Aziji¹⁵. Vrstno ime – robur – je latinskega izvora in označuje vsako vrsto trdega lesa.

Nekoliko naprej se ustavimo ob negnoju (*Laburnum anagyroides* Med.), listopadnem drevesu, ki zraste 4 do 6 metrov visoko in je pogosto grmasto razraslo. Listi so premenjalni, tripernato deljeni, elipsasti in skoraj vedno celorobi. Cvetovi – po zgradbi je to cvet metuljnice – so zlatorumeni, razcvetajo se v visečih, do 25 cm dolgih grozdastih socvetjih proti koncu pomladi. Plodovi so dlakavi, ravni in viseči stroki in vsebujejo več črnih semen. Semena so zelo strupena, posebno nezrela; sicer pa je strupena cela rastlina¹⁶. Le nekaj korakov naprej, preko potke, raste še ena posebnost med drevesi ormoškega parka. Tulipanovec (*Liriodendron tulipifera* L.) izhaja iz vzhodnega dela Združenih držav Amerike.

Slika 2: Cvet tulipanovca. Foto: Maja Botolin Vaupotič.

To okrasno drevo s cenjenim lesom ima izvor imena v grških besedah »léirion« - lilija in »déndron« - drevo in se nanaša na značilne cvetove. Tudi listi so značilne oblike – običajno štirikrpi, sinjezeleni, preden odpadejo, pa se živo rumeno obarvajo. Les je svetlorumen in gost, uporabljajo ga za izdelovanje pohištva in ladij. V vseh drugih delih rastline so snovi, ki jih uporabljajo v zdravilstvu.¹⁷

Na levi strani sprehajalne poti zasledimo tudi javorolistno platano (*Platanus acerifolia* Wild.). Mogočno drevo s široko košato krošnjo daje veliko sence. Značilno razpoznavno znamenje je lisasto platanovo lubje, ki vedno znova odpada v zaplatah. Velja za zelo odporno drevo

proti vetru in viharjem, zelo odporna je tudi proti škodljivcem in nečistemu zraku v mestih. Zanimivi so tudi plodovi – kroglaste glavice, ki vise na dolgih pecljih. Na travnati površini opazimo tudi lepo brezo. Breza (*Betula pendula* Roth.), ki so jo Stari Slovani in tudi drugi narodi častili kot sveto drevo, nas spomladi obdari s prvimi zelenimi listi, in tako so od nekdam zelenega Jurija kitili z brezovim zelenjem. Medtem ko sestavlja v severni in vzhodni Evropi cele gozdove, pa velja v srednji Evropi bolj za drevo, ki ga sade tam, kjer ne raste nobeno drugo drevo, torej tam, kjer so tla posebno neugodna. Na vrhu breze ob naši poti vidimo belo omelo (*Viscum album* L.), polparazitski, vedno zeleni grmič, ki ga pogosto najdemo v starih sadovnjakih. Rodovno ime *Viscum* izvira iz latinske besede za »lim« ali »ptičji lim«. Iz jagod omele so Rimljani izdelovali lepilo, s katerim so lovili ptice selivke, ki so letele preko Apeninskega polotoka in iskale prostor za počitek. Od tod izvira tudi rek »iti nekemu na limanice«. Stari Germani in Galci so častili belo omelo kot sveto rastlino. V Angliji je še danes obvezen božični in novoletni okras bivalnih prostorov. V zdravilne namene so jo uporabljali že Hipokrat in njegovi sodobniki, danes pa se zanjo zanima tudi uradna medicina, tako da so sestavine ter njihov učinek dobro raziskani.¹⁸

Ob poti, ki nas vodi proti grobnici zadnjih lastnikov gradu, lahko opazujemo velike jêsene, topole, hraste, beli gaber in ostanek lipovega drevoreda.

Slika 3: Lipov drevored. Foto: Ana Vaupotič.

V parku zasledimo dve vrsti iz družine lipovk: lipovca (*Tilia cordata* Mill.) in navadno lipo (*Tilia platyphyllos* Scop.). Zanesljiv znak za ločevanje obeh vrst je spodnja stran lista. Listi lipovca so na spodnji strani poraščeni z rjavkastimi dlačicami samo v kotih med listnimi žilami, medtem ko so listi navadne lipe po spodnji strani porasli s kratkimi dlačicami, v žilnih kotih pa so svetle dlačice.

Pot se nato približa grajski grobnici, ki so jo postavili

¹⁵ Zauner, G., Listavci, Ljubljana, 1991.

¹⁶ Lanzara, P., Drevesa, Ljubljana, 1984.

¹⁷ Prav tam.

¹⁸ Toplak–Galle, K., Zdravilne rastline na Slovenskem, Ljubljana, 2000.

na začetku 20. stoletja, pod njeno streho pa so našli poslednje počivališče grajski prebivalci iz rodbin Wurmbrand–Stuppach, Pongratz in Georgevits¹⁹. Ko takole stopamo mimo grobnice nekdanjih lastnikov gradu proti vinski kleti, nas vso pot spremljajo skupine grmovja in dreves, strmo pobočje proti železnici pa pokriva strnjen sestoj naravnega gozda iz dobov, belih gabrov, bukev, lip, domačih kostanjev in drugih dreves. Okoli kleti je nasad žlahtnih grmovnic, nekoč pa so tu rasli orjaški hrasti. Globoko pod zemljo, v temi in tišini vinske kleti podjetja Jeruzalem Ormož, že od leta 1967 zorijo vina, ki nosijo ime Ljutomersko–Ormoških goric tudi v svet.

Naša pot se tukaj zaključi. Zaokrožimo jo lahko ali mimo mestnega kopališča ali pa se del poti vrnemo in se podamo po bolj razgibanem terenu proti gradu, mimo pravega kostanja (*Castanea sativa Mill.*) in drugih zanimivih drevnin do gradu, kjer nas v njegovi neposredni bližini ponovno pozdravi krilati oreškar.

Park si je vredno ogledati v vseh letnih časih – četudi ne bomo poznali vseh rastlin in številnih ptic, katerih petje nas očara predvsem v bolj zaraščenem predelu, bomo v njem uživali in postal bo naš prijetni in in dobri znanec.

Pisni viri

- Ledinska karta v ormoškem gradu iz leta 1801. Last Občine Ormož.
- Zgodovinski arhiv Ptuj. OLO Ptuj 1947, škatla št. 55.

Ustni viri

- Marija Ivanuša, rojena 1935, pogovor: 30. junij 2004.
- Zdenka Juričinec, rojena 1934, pogovor: 8. julij 2004.
- Marica Krstič, rojena 1929, pogovor: 28. junij 2004.
- Pavla Lah, rojena 1918, pogovor: 29. junij 2004.
- Vida Megla, rojena 1922, pogovor: 28. junij 2004.
- Erika Pučko, rojena 1923, pogovor: 21. julij 2004.
- Ana Ratek, rojena 1952, pogovor: 29. junij 2004.
- Marija Serec, rojena 1921, pogovor: 29. junij 2004.
- Marija Trop, rojena 1931, pogovor: 28. junij 2004.
- Franc Vrečar, rojen 1928, pogovor: 2. julij 2004.

Literatura

- Botolin Vaupotič, Maja, 2003: Ormoški park – ali ga poznamo?. Ormož.
- Botolin Vaupotič, Maja, 2004: Skozi park po poti spominov. Ormož.

- Chinery, Michael, 1989: 1000 idej za naravoslovce. Ljubljana.
- Curk, Jože, 1973: Ormož skozi stoletja. Maribor.
- Curk, Jože, 1998: Vodnik po kulturni in naravni dediščini občine Ormož. Ormož.
- Erker, Rihard, 1957: Opis gozdnega drevja in grmovja. Ljubljana.
- Krejča, Jindřich, 1987: Rastlinski svet Evrope. Ljubljana.
- Kukovec, Rado, 1990: Ormoški spomini. Tipkopis. Original hrani Muzej Ormož. Ljubljana.
- Lanzara, Paola, 1984: Drevesa. Ljubljana, 1984.
- Lovrenčič, Ivan, 1990: Ormož in okolica – vodnik. 1990.
- Rajšp, Vincenc, 2000: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763-1787. Opisi, 6. zvezek. Kranj.
- Rizman, Drago, 1963: Zapuščen lep in znamenit ormoški grajski park bodo uredili. Časopis Tednik 1963, št. 23.
- Šoštarič, Mirko, 1973: Podoba krajine in narava v ormoški občini. V: *Ormož skozi stoletja* (uredil Jože Curk). Maribor.
- Toplak Galle, Katja, 2000: Zdravilne rastline na Slovenskem. Ljubljana.
- Vischer, Georg Matthäus, 1711: Topographia ducatus stiriae 1681. Ljubljana.
- Zauner, Georg, 1991: Listavci. Ljubljana.
- Zloženska podjetja Jeruzalem Ormož, d.d., VVS, d.d. – Smehljaj narave.
- Zloženska Pokrajinskega muzeja Ptuj – enota Ormož, 2003: Ormoški grad.

Ključne besede

Ormož, grajski park, rastlinstvo, drevesa.

Povzetek

O ormoškem grajskem parku, ki si zaradi lepote in številnih drevnin zasluži posebno pozornost, je zelo malo pisnih virov. Iz skopih podatkov sklepamo, da je nastajal na prehodu iz 18. v 19. stoletje. Posebno pozornost so v začetku 20. stoletja namenjali sajenju iglavcev, med katerimi zasledimo tudi nam manj znane vrste. Veliko dreves je tujerodnih, domovina večine sta Severna Amerika ali Azija. Med najmogočnejše spadajo številni jêseni, hrast dob, rdeča bukev in smreke, med najatraktivnejše prav gotovo maklura, ginko in tulipanovec, veliko je predstavnikov iglavcev: jelke, smreke, kriptomerije, duglazije, kleki, čuge, lawsonove paciprese, številni brini, cemprini, rdeči bori, močvirski taksodij, macesni, tise... Park je zanimiv tako za naključne obiskovalce, otroke in mladino, kot tudi za tiste, ki si po ogledu gradu zaželijo še voden ogled parka, predstavlja pa tudi dobro učno bazo za študente biologije, vrtnarstva in druge.

¹⁹ Lovrenčič, I., Ormož in okolica – vodnik, Ormož, 1990, str. 41-51.